

MÁRKY IMRE

Mickiewicz

(Halálának századik évfordulójára)

*Lengyel szabadság, litván rengeteg —
Azért rajongtál, ebben elmerengtél...
A múlt s a nép, a vérhabos Nyemennél
Szilaj, balsorsos, hősi, gyermeketeg...*

*G r a z y n a szíve s kardja nem remeg;
Maryláért a vágy tükrébe lestél;
A vén Csatirdah szűz ormán jeges tél;
P a n T a d e u s z -ban íz-vér-lengyelek...*

*Homérosz mintád, Goethe hű barát volt,
Említi Puskin krími útadat...
(Volt még sok útad, mind gyásszal szegett.)*

*Nyögött néped vad elnyomás alatt —
De lázadt lelked nem hiába lángolt:
Szabadság napja süt hazád felett!*

GOETHE

Faust II. (részlet)*

II. felvonás

Magasan boltozott, szűk, gótikus szoba.
Valamikor Fausté volt. Változatlan.

Mephistopheles

Függöny mögül lép elő. Mialatt felemeli
azt és hátranéz, Faust látható egy ósdi
ágyon, elnyújtózva.

*Nyugodj itt, balga! Fogvatart.
Szerelmed oldatlan köteléke.
Akit Helena megzavart,
Nem tér az egyhamar észre. (Körülnéz.)
Tekintetem hiába jár le és fel,
Nem változott, minden a régi itt;
A színes ablak borúsabb kevéssel,
A pókháló több egy kicsit.
A tinta beszáradt, a papír fakó,
De minden a helyén maradt; a
Toll is még itt található,
Amellyel Faust magát nekem eladta.
Igen! a szár legbelsején*

*A vér, amit kicsaltam tőle én.
Ily ritka kincshez, ha ki gyűjti, tán még
A legnagyobbnak is csak gratulálnék.
Régi szögén a bunda-féle óság,
S eszembe jut az egyszeri bohóság,
Mint oktattam a gyermeket,
Ki, ifjú, ma is azon rág, lehet.
Valóban újra lenne kedvem,
Hogy prémköpenybe rejtsem el magam,
S ahogy a docens szokta, pöffeszkedjem,
Mint aki tudja, hogy igaza van.
Tudós kedvére van e munka,
Az ördög régesrég megúnta.*

(Megrázza a leakasztott bundát; rovarok,
molyok, farfarellák szállnak ki abból.)

Rovarok kara

*Köszöntünk! köszöntünk,
Vén mesterünk!
Dongunk, lebegünk mi,*

* A műfordító hamarosan-elkészülő teljes Faustjából.

Rég ismerünk.
Titokban, egyenként
Szórsz minket el,
Táncolva jövünk mi,
Ezerivel.
Kópé a kebelben
Elrejtetik,
Fel a prémben a tetvet
Előbb fedik.

Mephistopheles

Mily meglepő öröm az új hajtás, e nép!
Csak vess s aratsz is majd utóbb-elébb.
A vén gubát megrázom közbe, tán
Kiszáll belőle még itt-ott néhány. —
Fel hát, kedveskék! nekiiramodva
Rejtőzettek a százezer sarokba,
Oda, hol áll dobozok sora fenn,
Vagy barnul egy-egy pergamen,
Fazekak poros cserepeibe,
Halálfej szemgödreibe,
Az ily penészbe, doh-körökbe
Kell a bogár is mindörökre.

(Felölti a bundát.)

Jer s fedj be vállaimra hullva.
Ma principális lettem újra,
De mit sem ér, ha így is nevezel,
Míg senki sincs, ki annak ismer el.

(Meghúzza a harangot. Éles, átható hang
hallatszik, melytől megremegnek a csar-
nokok s az ajtók felpattannak.)

Famulus

(a hosszú, sötét folyosón idetámolyog.)

Milyen hang! katasztrofális!
Ing a lépcső! Reng a ház is!
Hol az ablak színbe játszik,
Vihar villog, idelátszik.
Bolt hasad s a repedésből
Omladék és pergő mész dől,
És az ajtót, bárha zárva,
Egy csodás erő kitérta. —
Ott! mi szörnyű! ott meg éppen
Óriás áll Faust mezében!
Ahogy int és néz, a végén
Inkább térdre hullanék én.
Fussak? álljam a helyem?
Ah! mi történik velem?

Mephistopheles (in't)

Barátom, jer! — A neved: Nikodemus.

Famulus

Nagyon tisztelt úr! az vagyok — Oremus.

Mephistopheles

Hagyjuk csak ezt!

Famulus

Mi jó! Ismersz tehát?

Mephistopheles

Tudom, koros vagy bár, de még deák.
Mohlepte úr! A tudós is tanul,
Mert nem tehet mást, szakadatlanul.
Kis kártyavárat épít egyre, de
A legnagyobb sem készül el vele.
Mestered ám, az aztán, aki érti,
Wagner, a doktor, a nagyhírű férfi,
A tudósvilágnak most az eleje,
Egyetlen összetartó ereje,
A bölcsesség napi gyarapítója.
Tudásra szomjas híve, hallgatója
Köréje gyűl rakásra színt.
A katedra magányos fénye,
S a kulcsa, jobban Péter se,
Mi fönn van, lenn, kitérja mind.
Hogy izzik, hogy lobog az élen,
Nincs hír, dicsőség, mely ellenszegül.
Megkopott Faust is hírnevében,
Ki újat alkot, ő az egyedül. —

Famulus

Ha szólok, tisztelt úr, bocsánat,
Ha kedvem szembeszállni támad;
Nincs ehhez köze a gazdának,
Szerénység az ő sorsa rég.
A nagyember megfoghatatlan
Eltűntén tőpreng szakadatlan,
S csupán hogy visszatér, nyugtatja meg
[ma még.]

A szoba, mint doktor Faust idejében,
Érintetlen, mióta tova ment,
A régi urat várják odabent,
S át a küszöböt szinte én se lépem.
A csillagóra mit mutat? —
A ház megrendült fönt, alattam,
Remeg az ajtó, zára pattan,
Így láthatom itt csak az urat!

Mephistopheles

Hova bújt embered, mibe?
Vezess hozzá, hozd őt ide!

Famulus

Ah! oly kemény a tilalom,
Tegyem-e túl magam azon?
Hónapszám, a mű érdekében,
Él háborítlan csendbe, szépen.
Tudósok közt a finom, ő be
Hasonlít egy szénégetőre,
Csupa korom a füle, orra,
Szeme a tüztől gyúlt pirosra.
Így eped egyre csak, míg a
Csipesz-zöreje a muzsika.

Mephistopheles

Nekem tagadná meg belépnem?
A több-szerencsét hozom neki éppen.

(Famulus el. Mephistopheles méltóságosan leül.)

Alig foglaltam itt helyet,
Ott hátul ismert vendég közeleg.
De most az újaktól való ez,
Határtalan mód nagyzó lesz.

Baccalaureus (beront a folyosóra.)

Kapu, ajtók tárva-nyitva,
Új reménység nyílik itt ma,
Hogy, mint eddig volt, a lomban
Az élő is szinte holtan,
Nem töri magát, zilálja,
S az, hogy él, nem a halála.

A fal itten, a fal ottan
Omlik, roskad egyre jobban,
S ha nem állsz odébb magadba,
Dőlte hullik a nyakadba.
Bátrabb nálam nem akad ma,
S nincs, ki tovább mozdíthatna.

Mit tanuljak ám ma? Vége!
Nem itt történt sok-sok éve,
Hova félnék-elfogódva
Jöttem egyszer gólyamódra?
Bíztram a szakállasokban,
Ha fecsegtek, okosodtam.

Mit találtak ócska könyvben,
Azt hazudták tudva, könnyen,
Tudva, könnyen, nem latolták,
Életünket megrabolták.
Lám, no! — Hátul a cellában
Ott ül egy még félhomályban.

Megcsodálom, ahogy nézem,
Úl még barna köntösében,
Mint válásunk idején,
Burka még a durva prém.
Híttem, érti, azelött,
Míg nem értettem meg őt,
Nem leszek ma elfogódott,
Rajt, keress a harcra módot!

Ha, öreg úr, Lethe habjai főd
Nem mosták még, a tart, esettet, itt, lám,
Hódolva jön az egykori tanítvány,
Az iskolai bot alól kinőtt.
Az vagy, ki voltál, én pedig,
Más én, ki most jelentkezik.

Mephistopheles

Boldog vagyok, hogy idecsalt a csengő.
Nem néztelek akkor se le;
A hernyóban, a bábban a jövőnd
Színes lepkék ígérete.
A fürtös haj, a csipkegallér,
Órült gyerekként a gavallér. —
Copfot nem hordtál soha még?
Ma, látom, svédes a fejké.
Bátornak látszol, egész rezolutnak,
Csak, abszolút, ne láss a haza-útnak.

Baccalaureus

Nos, öreg úr, megint a régi nóta.
Jött, ment a perc és sok újat hozott.
Mit ér a kétértelmű szó ma?
Figyelmünk is megváltozott.
A jó fiút az orránál vezettetd,
S mindezt könnyen, sikerrel tetted,
De ílyet ma ki merne itt?

Mephistopheles

Ifjúság? Szólj csak igazat nekik,
A zöldfülű mind, mind berzenkedik.
Ha aztán később, évek múlva,
A maga bőréen megtanulja,
Azt hiszi rögtön, ő találta ki,
S hirdeti már: tanára volt csacsi.

Baccalaureus

Kópé talán? — Mert ugyan melyik az,
Ki direkt szembe mondja, mi igaz?
Mind told, lecsíp, s komoly-értelmeset meg
Vígat tálal a jámbor gyerekeknek.

Mephistopheles

A tanulásnak persze megvan az ideje.
Tanítani, lám, készen vagy erre te!
Hónapok, évek múltak egyre-másra,
Volt bő alkalmad a tapasztalásra.

Baccalaureus

Tapasztalás? Csak pára, hab!
A szellemmel nem versenyezhet.
S mit régtől tudtál, hamarabb,
Nem méltó rá, hogy megjegyjezzed.

Mephistopheles (szünet után.)

Bolond valék, rég gyanítom,
S most balga vagyok, felszínes bizony.

Baccalaureus

Örvendek néki! Ész: árul a szó;
Az első vén, ki okosnak mondható!

Mephistopheles

Kutattam rejtett kincs arany nyomát
S amit elhoztam, csúf-fekete szén. [csak,

Baccalaureus

No, valld be hát, hogy kopasz
Értéke nincs túl amaz üresén. [koponyádnak

Mephistopheles (kedélyesen.)

Goromba vagy, nem is tudod, biz az!

Baccalaureus

Hazug a német, ha udvarias.

Mephistopheles

(Ki kerekas székén egyre közelebb került
a proscéniumhoz, a földszint felé.)
A levegőből, fényből itt kifogytam,
Van hely számomra a soraitokban?

Baccalaureus

Csak az önhitt vállalna szerepet,
Ha az idő eljárt feje felett.
Vérében él az ember és ugyan
Hol mozog úgy az, mint az ifjúban?
Eleven vér az, friss erőben és
Élet van benne, újraszületés.
Itt minden pezsdül, tettek heve ég,
A gyenge elhull, győztes a derék.
Amíg megnyertük mi a fél világot,
Mit tettetek? ki hajszolt délibábót,
Ki aludt, mért és terv, terv volt elég.
Az öregség csak hideg láz valóban.
Dér csipte, rigolya, bajok.
A harmincon túl ballagóban
Az ember akár a halott.
A legokosabb, üsd agyon időbe.

Mephistopheles

Az ördög is a szavát veszti tőle.

Baccalaureus

Nem lehet ördög, ha nem akarom.

Mephistopheles (félre.)

Majd átbuktatlak még a lábamon.

Baccalaureus

Az ifjú legszebb feladata, lám!
Nem volt világ, míg meg nem alkotám.
A tengerből felhozta a napot,
A változó hold elindulhatott,
Utam derült a nappalok díszében,
Zöldelt a föld, virága nyílt elébem.
Egy intésemre amaz éjjelen
Kigyúlt minden csillagnak fénye fenn.
S ki tett a szük, filiszter gondolatnak
Korlátain túl, ha nem én, szabadnak?
De én, amit a lélek mond nekem,
A fényt magamban vígan követem,
És sietek, visz furcsa bűvölet;
Elöl derü van, hátul éj követ. (El.)

Mephistopheles

Originális; pompában eridj! —
A belátás csak fájna néked:
Nem gondolhatsz butát se bölcsességet,
Amit a múlt már nem gondolt el így. —
De nincs veszély mindebben egy kevés
[se,

Pár év alatt minden megváltozik.
Bármily abszurd a must viselkedése,
Végül is eljut a borig.

(A földszint fiataljaihoz, kik nem
tapsólnak.)

Szavam nem érdekel, igaz,
De gyereknép, neked elnézem;
Gondold meg: az ördög, vén biz az,
Vénülj meg, hogy megértsd egészen.

Hódsághy Béla fordítása